

Zoltan PAP

Sándor Ferenczi, Cornelia, mati Grakhovih***Cornelia, the Mother of the Gracchi***

Predgovor prevajalca:

Sándor Ferenczi (1873-1933) je spadal v najožji krog pionirjev psihoanalize. V prvi polovici 20. stoletja je bil pomemben katalizator psihoanalitičnega gibanja, vendar kljub temu se njegova številna-danes temeljna-spoznanja v času njegovega življenja niso uveljavila. Poleg velikega znanja iz področja medicine in psihologije je premogel tudi odprtost do drugih področjih, kot sta umetnost in književnost. Le-ti je uporabil kot dodatni vir za boljše poznavanje človeške duševnosti in pridobivanje modrosti, ki bi človeku omogočila duševni mir. Spis o Corneliji je nastal leta 1915 in poudarja pomembnost transferja kot medija za spoznavanje zgodnjih obdobij posameznikovega življenja in kot dragocenega orodja v psihoanalizi.

Naslov izvirnika:

Ferenczi, S. (1919). Cornelia, a Gracchusok anyja. V S. Ferenczi (ur.), A pszichoanalízis haladása. (str. 81-85). Budapest: Dick Manó.

Cornelia, mati Grakhovih

Cornelia je bila dolga leta žena Tiberiusa Semproniusa, ki mu je rodila dvanajst otrok. Preživela sta samo dva sinova, Tiberius in Cajas, in hčerka Sempronia, ki se je pozneje poročila s Scipio Africanus Junior. Cornelia je po smrti svojega moža zavrnila snubitev egiptovskega kralja Ptolomaeusa, da bi se lahko posvetila izključno svojim otrokom. Ko so se nekoč zanimali za njene dragulje, je pokazala na svoje otroke in rekla: »To so moji zakladi, moji dragulji.« Žalosten konec njenih dveh sinov je prenašala potrpežljivo, v največjem umiku. Cornelia je bila ena najbolj plemenitih žena Rima, ki so jo spoštovali tudi zaradi njene visoke izobraženosti. Lepoto njenih pisem je občudoval vsak. Rimsko ljudstvo je spomin na mater Grakhovih uprizorilo v bronastem kipu¹.

Toliko pove Plutarchos o tej plemeniti rimski ženski. Naša spoznanja o njeni osebnosti sicer izvirajo brez izjeme iz drugih rok. Dveh drobcev pisem, zapuščenih v besedilu Corneliusa Neposa, strokovnjaki ne pojmujejo kot izvirna.

Z moje strani je zagotovo predrznost, če bi si po več kot dveh tisočletjih upal kaj dodati k poznavanju Cornelijinega značaja. Objava v tej reviji² vendar da slutiti, da moja spoznanja ne izhajajo iz novih arheoloških izkopavanj, ampak iz psihoanalitičnih izkušenj in razmišljanj. Še dandanes namreč živijo gospe iz vrste plemenite Cornelie,

ki so skromne, zadržane in pogosto malo hladne. Vendar se s svojimi otroci ponašajo tako, kot drugi s svojimi dragulji. Zgodi se tudi, da takšna ženska po naključju zboli za eno izmed psihonevroz. Takrat se dušnemu zdravniku ponudi priložnost, da poleg drugih vzame pod analizo tudi to značjsko potezo. V takih primerih dobi vpogled tudi v svojskost duševnega življenja Cornelia kot njihovega vzorčnega primera. Na tak način lahko tudi splošno zanimanje doseže večje razumevanje, kot pa s anekdoto, katere je sicer deležno.

Imam priložnost poročati o dveh tovrstnih precej značilnih primerih. Resnično poglobljeno sem analiziral dve ženski in ugotovil zanimivo sovpadanje njunih zunanjih in notranjih usod.

Dolga leta poročena ženska je dosti časa tekom analize pričevala vsako uro z idealizacijo najstarejšega in najmlajšega otroka ali s pritoževanjem nad obnašanjem srednjih, »katerih vedenje ni ustrezalo pričakovanjem.« Vendar so ji intelektualne sposobnosti slednjih dale tudi veliko priložnosti za pripovedovanje, polno ljubezni. Njen zunanji nastop in vedenje je bilo takšno, kakršno je verjetno bilo Cornelijino. Nedostopno se je izmikala pred pogledi moških, če so si upali s poželenjem strmeti v njeno lepoto. Pri tem se ni obnašala samo zadržano, ampak tudi izredno odklonilno. Živela je samo za zakonske in materinske obveznosti. Opisano harmonijo je na žalost zmotila histerična nevroza. Kot je analiza kmalu ugotovila, se je le-ta po eni strani kazala v neprijetnih telesnih simptomih in občasnih razpoloženskih motnjah, po drugi strani pa v močno zmanjšani sposobnosti genitalne zadovoljitve.

Tekom analize se je njeno vedenje do najmlajšega otroka nenavadno preoblikovalo. Zgroženo je opazila, da je ob ljubkovanju tega otroka čutila izrazita erotična vzbujenja in običajna spolna vznemirjenja, katera je pri zakonskih stikih morala pogrešati. V transferju do zdravnika so se zatem na površju pokazale tudi zanj presenetljive značjske poteze. Izza rahlo sramežljivega in odklonilnega vedenja se je počasi izrazila normalna ženska želja po všečnosti, ki je znala uporabiti vsa orodja za pritegnitev pozornosti na svoje čare. Zatem smo lahko s pomočjo nam dobro poznanega simbola iz njenih sanj ugotovili, da je otrok zanj pomenil genitalije. Ni bilo potrebno dosti razmišljanja, da v naslednjem koraku ugotovimo, da je bila njena nagnjenost za razkazovanje odličnosti njenih otrok nadomestek za normalno ekshibicionistično voljo. Nato se je izvedelo, da je bil ta del gona precej izstopajoč tako konstitucijsko kot tudi iz vidika posledice doživetij. Njegova potlačitev je predstavljala znaten delež pri nastanku nevroze. Nenavadno močno potlačitev je gon utrpel v času njene zelo mlade dobe, ko je preživela operacijo na genitalnem predelu. Od takrat dalje se je v primerjavi s drugimi dekleti počutila nevredno in se je s svojim zanimanjem obrnila v intelektualno smer. Enako kot Cornelia je pisala lepa pisma in celo kratke pesmi ter pričela prevzemati že opisan, rahlo sramežljiv značaj.

Njen odnos do draguljev nas pripelje do razlage primerjave, katero je uporabljala gospa Cornelia. Glede svojih oblačil in draguljev je bila zelo skromna. Vendar je vsakič, preden se je želela spomniti kakšnega neugodnega otroškega genitalnega doživetja, izgubila katero od svojih dragocenih stvari in tako je počasi ostala brez draguljev.

V enaki meri, kot se je v njej prebujala sposobnost spolnega užitka in zavedanje ekshibicionističnih želja, se je omililo tudi njeno pretirano izražanje odličnosti svojih

otrok. Tako je njen odnos do otrok postal bolj naraven in poglobljen. Ni se sramovala niti priznavanja svoje strasti do kakršnihkoli ženskih draguljev in pomembno je zmanjšala prekomerno vrednotenje intelektualnega dela človeka.

Razlago za bolničino začetno, v tolikšni meri zastrašujočo erotično čutenje ob dotiku njenega najmlajšega otroka, najdemo v najglobljih plasteh njene osebnosti in v spominih na prvo obdobje njenega razvoja. To čutenje je bilo samo reprodukcija tistih njenih čutenj, katerih velik delež je ubranila pred nasilno potlačitvijo njene infantilne samozadovoljitve. Ta njen užitek se je sčasoma spremenil v tesnobo in če se je nenadoma ozavestil, je moral delovati grozljivo.

Le kdo bo še po tovrstnih izkušnjah prisluhnil čvekanju o »psevd« naravi in irealnosti simbolov? Za zgoraj omenjeno žensko sta bila otrok in nakit nedvomno simbola, ki v smislu resničnosti in duševne vrednosti ne zastopata nobene druge psihične vsebine.

Druga bolnica, o kateri želim poročati, je svoj odnos do nakita in otrok izražala na dosti bolj opazen način. Izbrala je namreč poklic brusilke draguljev. Poleg tega mi je tudi z veseljem pripeljala pokazat svojega sina. Imela je tudi tipične sanje golote, kar je bilo v ostrem nasprotju s njenimi solidnimi - kot je ona rekla – guvernantinimi oblačili.

Po teh mojih opazanjih se čutim pooblaščenega, da tudi primer znane Cornelie, kljub starodavnemu izvoru, sodim enako kot primer ene izmed zdaj živečih gospa. Predpostavljam, da bile so njene lepe značajske poteze proizvodi duhovne preobrazbe enakega perverznega ekshibicionističnega nagnjenja, katerega smo prikazali izza podobnih značilnostih naših bolnikov.

V tem zaporedju: genitalije, otrok in dragulj. Zadnji simbol je vsekakor najmanj dejanski in najbolj popačen. Cornelia je torej imela prav, ko je svoje sodržavljanke opozorila, da je njihovo oboževanje simbolov nenaravno in ko je s podajanjem lastnega vzgleda nakazala na bolj naravne ljubezenske objekte. Vendar si mi lahko privoščimo še starejšo, pračloveško predstavo Cornelie, ki je šla še dlje in je v primeru, kadar je opazila močno pretiravanje njenih prijateljic v spoštovanju simbola »otroka«, pokazala na svoje genitalije in rekla: to je moj zaklad, to je moj dragulj in tudi praznavor tistega kulta, katerega vi udejanjate s svojimi otroki.

Sicer pa se za takšnim primerom ni potrebno ozirati k prazgodovini. Vsaka nevrotična ali ekshibicionistična ženska nam lahko »ad oculus« demonstrira povezavo te simbolike z njenim dejanskim pomenom.

V svoji študiji z naslovom »Analiza prisposodob« sem izjavil, da dobesedni pomen besedila po naključju izrečenih primerjav pogosto vsebuje globoka spoznanja, vzeta iz nezavednega. Corneliji podobne primere bi tudi lahko uvrstili med tam naštete.

Opombe

¹Na podlagi članka z naslovom »Cornelia« iz *Pallas-Lexikona*.

²Ta članek sem pisal v nemščini za namene objave v reviji »*Imago*«.